manlar, Ümmü Habîbe'ye duydukları say-
gıdan dolayı kardeşi M
devrinde "müminlerin
ediyorlardı (Zehebî, II,
Ümmü Habîbe'ye Haybe
vesk hurma, 20 vesk ar
Bu gelir onun vefatında
etti. Ümmü Habîbe 44'
de vefat etti ve Bakī' M
dildi; bazı kaynaklarda 42 (662) veya 59 (679) yıllarında öldüğü de zikredilmiştir. Kardeşi Muâviye'yi ziyaret maksadıyla Dımaşk'a gittiğinde orada vefat ettiği ve kabrinin orada olduğu şeklindeki rivayet doğru kabul edilmemiştir (İbn Asâkir, VI, 70; Zehebî, II, 220). Kaynaklarda Ümmü Habîbe'nin Ümmü Eymen Bereke adlı bir hizmetçisinin bulunduğu, hem adı hem künyesi Resûl-i Ekrem'in dadısıyla aynı olduğu için bu iki Ümmü Eymen'in zaman zaman birbirine karıştırıldığı belirtilmektedir.

Ümmü Habîbe, rivayet ettiği hadisler bakımından Hz. Peygamber'in hanımları arasında Âişe ve Ümmü Seleme'den sonra gelir. Bakī b. Mahled'in *el-Müsned*'inde onun altmış beş hadis rivayet ettiği belirtilmekte (Ekrem Ziyâ el-Ömerî, s. 84), Ahmed b. Hanbel'in *el-Müsned*'inde kırk üç rivayeti yer almaktadır (VI, 325-328, 425-428). Kendisinden kardeşleri Muâviye ile Anbese, yeğeni Ebû Süfyân b. Saîd, kölesi Ebü'l-Cerrâh, Zeyneb bint Ebû Seleme ve daha başkaları hadis rivayetinde bulunmuştur. Ümmü Habîbe, Habeşistan'da kiliselerle ilgili bir müşahedesini Resûl-i Ekrem'e anlatmış ve kabirleri mescid haline getirenlerin âhiretteki durumuyla ilgili bir hadisin söylenmesine vesile olmuştur (*Müsned,* VI, 51; Buhârî, "Salât", 48). Aynur Uraler, *Ümmü Habîbe'nin Rivâyetleri* adıyla yüksek lisans tezi hazırlamış (1990, MÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü), bu tez daha sonra yayımlanmıştır (bk. bibl.).

BİBLİYOGRAFYA :

Müsned, VI, 51; Şâfiî, *el-Üm,* Beyrut, ts. (Dâ-rü'l-ma'rife), V, 8, 15; İbn Sa'd, *eṭ-Ṭabaḳāt,* VIII, 96-100; Hâkim, *el-Müstedrek,* IV, 20, 22; İbn Abdülber, *el-İstî'âb,* IV, 303-306; İbn Asâkir, *Târîḫu Dımaşḳ* (Şihâbî), VI, 70, 85, 90, 91; İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-ġābe* (Bennâ), VII, 115-116, 194, 315; Zehebî, *A'lâmü'n-nübelâ',* II, 218-223; İbn Hacer, *el-İṣâbe,* IV, 305-307; a.mlf., *Tehẕîbü't-Tehẕîb,* XII, 419; Şevkânî, *Fetḥu'l-ḳadîr,* V, 214; Ekrem Ziyâ el-Ömerî, *Baḳī b. Maḫled el-Ḳurṭubî ve Muḳaddimetü Müsnedih,* Medine 1404/1984, s. 84; M. Ali Kutub, *Ümmü Ḥabîbe,* Beyrut 1408; Aynur Uraler, *Peygamberimizin Hanımı Ümmü Habîbe ve Rivâyetleri,* İstanbul 1995.

 AYNUR URALER

ABDULLAH b. REBÎA
عبد الله بن ربيعة

Hz. Peygamber'in amcasının kızı Ümmü'l-Hakem bint Zübeyr'in oğlu.

bk. ÜMMÜ'L-HAKEM
Kadın sahâbî.

ÜMMÜ'L-HAKEM
(أمّ الحكم)

Ümmü'l-Hakem bint Zübeyr
b. Abdilmuttalib
el-Kureşiyye el-Hâşimiyye
(ö. 7/628'den sonra)

Kadın sahâbî.

Mekke'de doğdu. Ümmü Hakîm diye de zikredilir. Kureyş kabilesinin Hâşimoğulları kolundandır. Babası Hz. Peygamber'in amcası Zübeyr, annesi Mahzûmoğulları'ndan Âtike bint Ebû Vehb'dir. Ümmü'l-Hakem'in, Resûl-i Ekrem'in sütkardeşi olduğu nakledilmektedir. Bazı kaynaklarda onun, kız kardeşi Dubâa bint Zübeyr ile karıştırıldığı ve bunların aynı kişi olduğu kaydedilmişse de İbn Hacer el-Askalânî'ye göre bunlar iki kardeştir (*el-İṣâbe,* VIII, 191-192, 194-195). Ümmü'l-Hakem, İslâmiyet'in ilk yıllarında Müslümanlığı kabul etti ve müşriklerin eziyetlerine tahammül gösterdi. Bu esnada Hz. Peygamber'e Allah'a ortak koşmamak, haktan ayrılmamak, hırsızlık yapmamak, zina etmemek, çocukları öldürmemek ve Peygamber'e karşı gelmemek üzere biat etti. Daha sonra Medine'ye hicret etti. Hicretin ilk günlerinde yaşanan sıkıntılı dönemde Resûl-i Ekrem kendisiyle yakından ilgilendi, onu zaman zaman evinde ziyaret etti. Hayber'in fethi üzerine (7/628) buradan gelen hurmalardan kendisine otuz vesk pay tahsis etti. Ümmü'l-Hakem, Hâşimoğulları'ndan Rebîa b. Hâris b. Abdülmüttalib ile evlendi ve bu evlilikten Abdüşems, Abdülmuttalib, Muhammed, Abdullah, Abbas, Hârise ve Ümeyye adlı oğulları ile Ervâ el-Kübrâ adlı kızı dünyaya geldi.

Bir gün Ümmü'l-Hakem küçük oğlu Abdullah ile bir yere giderken Resûlullah'ı gördü ve oğluna Resûlullah'ın hırkasını alıp kendisine getirmesini söyledi. Abdullah, Resûlullah'ın sırtındaki hırkayı çekip alınca o da kendisine kimin oğlu olduğunu sordu. Abdullah kendini tanıttıktan sonra hırkayı almasını annesinin istediğini belirtti. Hz. Peygamber hırkayı çocuğa verdi ve annesinin onu kız kardeşi Dubâa ile paylaşıp baş örtüsü olarak kullanmalarını söyledi (Ebû Nuaym, III, 1643). Hayber Savaşı'nın ardından bir daha kendinden söz edilmeyen Ümmü'l-Hakem'in bu tarihten kısa bir süre sonra vefat ettiği tahmin edilmektedir. Ümmü'l-Hakem'den iki hadis rivayet edilmiştir (İbn Hazm, s. 344). Bu rivayetlerin birinde belirtildiğine göre bir savaş sonrasında Medine'ye esirler getirilmişti. Ümmü'l-Hakem kız kardeşi Dubâa ve Hz. Fâtıma ile birlikte Resûlullah'ın yanına gitmiş, işlerinin çokluğundan şikâyet ederek kendisine ev işlerinde yardım edecek bir esir vermesini istemişti. Ancak Hz. Peygamber, Bedir'de şehid düşen sahâbîlerin çocuklarının daha erken davrandığını ve esirlerin onlara ayrıldığını söylemiş, Ümmü'l-Hakem ve beraberindekilere daha hayırlı bir iş olarak her namazdan sonra tesbihata devam etmelerini tavsiye etmiştir (Ebû Dâvûd, "Edeb", 100).

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Sa'd, *eṭ-Ṭabaḳāt,* VIII, 46-47; İbn Habîb, *el-Muḥabber,* s. 64, 406; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* (nşr. Hamdî Abdülmecîd es-Selefî), Beyrut 1405/1984, XXV, 138; Ebû Nuaym el-İsfahânî, *Ma'rifetü'ṣ-ṣaḥâbe* (nşr. Âdil b. Yûsuf el-Azâzî), Riyad 1419/1998, III, 1643; VI, 3482-3483; İbn Hazm, *Esmâ'ü'ṣ-ṣaḥâbeti'r-ruvât* (nşr. Seyyid Kesrevî Hasan), Beyrut 1412/1992, s. 344; İbn Abdülber, *el-İstî'âb* (Bicâvî), IV, 1933; İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-ġābe* (Bennâ), III, 230; VII, 319-320; İbn Hacer, *el-İṣâbe* (Bicâvî), VIII, 191-192, 194-195; M. Saîd Mübeyyaz, *Mevsû'atü ḥayâti'ṣ-ṣaḥâbiyyât,* İdlib/Suriye 1410/1990, s. 108; Hâlid Abdurrahman el-Ak, *Mevsû'atü 'uẓamâ' ḥavle'r-resûl,* Beyrut 1412/1991, III, 2118.

 MEHMET EFENDİOĞLU

ÜMMÜ HAKÎM
(أمّ حكيم)

Ümmü Hakîm bint el-Hâris b. Hişâm
el-Kureşiyye el-Mahzûmiyye
(ö. 14/635)

Kadın sahâbî.

Adı bilinmemektedir. Babası Ebû Cehil'in kardeşi Hâris b. Hişâm, annesi Hâlid b. Velîd'in kız kardeşi Fâtıma'dır. Amcasının oğlu İkrime b. Ebû Cehil ile evlendi, fakat çocukları olmadı. İslâm'ın zuhurundan Mekke'nin fethine kadar kocası ile birlikte müslümanların aleyhinde bulundu, Uhud Savaşı'na onunla beraber katıldı. İkrime, İslâmiyet aleyhindeki faaliyetleri dolayısıyla Hz. Peygamber'in öldürülmesini emrettiği birkaç kişiden biriydi. Ümmü Hakîm, Mekke fethedilince annesi ve babasıyla birlikte Müslümanlığı kabul etti; İk-